

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægt & Stavn

---

27. Aargang Nr. 3 August 2008

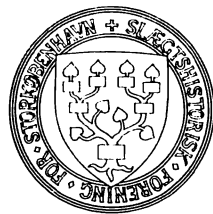

Lad historien om slægten
gå videre til den yngre generation

**Slægtshistorisk forening
for Storkøbenhavn.**
<http://www.genealogi-kbh.dk>

Stiftet den 7. januar 1977

Formand: Anna Margrethe
Krogh-Thomsen
Hedebyvej 5
3650 Ølstykke

Tlf: 4717 9251
E-mail: krogh@get2net.dk

Kasserer: Bent Jensen
Konkylievej 23
2650 Hvidovre

Tlf: 3678 8775
E-mail: sfs.bentjensen@stofanet.dk

Sekretær: Margit Dujardin
Aspegården 38
2670 Greve

Tlf: 4390 8625
E-mail: fam.dujardin@image.dk

Redaktør: Gitte Bergendorff Høstbo
Obovej 14
2730 Herlev

Tlf: 4484 9131
E-mail: janhb@mail.danbbs.dk

Best.medl. Peter Wodskou
Arnesvej 44
2700 Brønshøj

Tlf: 3828 9475
E-mail: peter.wodskou@get2net.dk

Best.medl.. Erling Dujardin
Aspegården 38
2670 Greve

Tlf: 4390 8625
E-mail: fam.dujardin@image.dk

Best.medl. Anette Eitz Flügge
Østergården 14, 3.th.
2635 Ishøj

Tlf: 5170 5358
E-mail: anette.flygge@ishoejby.dk

Best.suppleant. Aino Kronsell
Cypressen 4
4000 Roskilde

Tlf: 4638 3487
E-mail: aino@kronsell.dk

Korrekturlæsere Aino Kronsell
På Slægt & Stavn Bente Steenstrup
Erling Dujardin

E-mail: aino@kronsell.dk
E-mail: bente.steenstrup@mail.tele.dk
E-mail: fam.dujardin@image.dk

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer – 4 gange årligt: Uge 8 – 18 – 32 og 45.

Artikler bedes sendt til Redaktøren. Deadline for forslag til artikler er 5. januar, 8. marts, 1. juli samt 4. oktober. Prisen for enkelte numre er kr. 20.- (+ forsendelse). Abonnement koster kr. 120.- pr. år inkl. forsendelse. For udenlandske abonnemeter betales desuden portotillæg for forsendelsen. Tilmelding kan ske ved indbetaling på **foreningens girokonto 220 8628**. Kontingent for medlemskab af Slægtshistorisk forening for Storkøbenhavn er: kr. 225.- pr. år, inkl. Slægt & Stavn og 2 numre af Slægten. 2 samboende medlemmer betaler kr. 275.- pr. år. Gæstebillet til vore foredrag er kr. 25.- pr. gang. Ved for sen indbetaling af kontingent pålægges et gebyr på 20.- kr. pr. rykker. Eftertryk med kildeangivelse er tilladt efter aftale med redaktionen.

P.S. Artikler i bladet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdning.

Et "lille" museum i Salt Lake City

Daughters of Utah Pioneers

Den 24. juli 1847 ankom den første gruppe af Mormonpionerer til den lille dal ved den store sø, Salt Lake. De første 148 nybyggere blev senere fulgt af ca. 86.000 personer. Disse nybyggere kom hovedsagligt fra Nauvoo, Illinois, og fra dele af Østamerika samt fra Europa. Rigtig mange kom fra Skandinavien. Dette var den største migration af folk i Vestens historie.

Brigham Young, der var mormonernes store leder, var den person der sagde: *"Her skal vi slå os ned..."*. Mange af nybyggerne mente, at han måtte da være lidt småtosset sådan at mene, at de skulle slå sig ned her midt i ørkenen uden noget som helst grønt eller anden skønhed. Men de gjorde som han sagde, og snart var der etableret mere end 500 mormonsamfund i staterne Utah, Arizona, Idaho, Nevada, Colorado, Wyoming, Californien, Canada og Mexico. Ørkenen begyndte snart at blomstre, og farme blev bygget, og landbruget blev snart en vigtig levevej for de mange nybyggere. Hvem husker ikke

fortællingerne om Laura Ingalls, der flytter til Vesten med sin familie og går så meget igennem på ondt og godt.

The Daughters of Utahs Pioneers (D.U.P), blev grundlagt i 1901. Siden 1901 har denne organisation indsamlet og bevaret genstande og materialer, som er værd at bevare fra deres forfædres tid, fra pionerernes tid. Museet The Daughters of Utahs Pioneers er det første museum i hele verden og har mange besøgende, fortæller damerne i butikken og i receptionen, ” her er bare for meget at se..”.

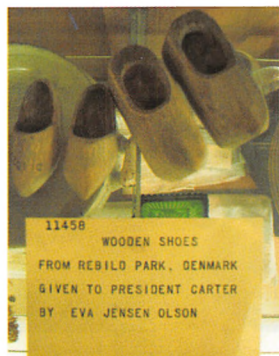
Og det har de ganske ret i.....Museet er ganske enkelt et besøg værd og afsæt gerne et par timer. Jeg besøgte museet i min ferie og troede, vi skulle ind og se et museum med et par genstande fra pionerernes tid. Jeg kan nu bagefter ikke forestille mig, hvad det var jeg havde forventet, men jeg havde i hvert fald ikke forventet det jeg så: Museet var i 3 etager propfyldt med genstande fra 1840 til langt op i tiden. Her var alt fra kniplinger, tøj, tæpper, dukker, porcelæn, hestevogne, brandbiler, bibler, valentinskort, ure, butikker, smykker, tøj fra gamle dage, spejle, møbler, pistoler, ja selv det gamle teater fra Salt Lake var her, medicinudstyr og især ting, som de kvindelige læger, sygeplejersker og jordemødrene havde brugt på prærien, var udstillet i flotte montre.

Her var simpelthen alt, hvad pionererne havde brugt i gamle dage. Hele deres liv i genstande.

Alle disse mange genstande var foræret til museet som gave fra efterkommerne af disse pionerer. Der var bl.a. også mange ting, som danskere har givet museet.

Der var bl.a. et par små skårne træsko i træ, der var givet til Præsident Carter af Eva Jensen Olson, da han var i Danmark i 1979 og talte i Rebild bakker på uafhængighedsdagen 4. juli.

Her var flag i alle afskygninger og det gyldne søm, det sidste søm, der blev slået i der hvor jernbanen fra vest og øst mødte hinanden, midt i Ogden.

Men den helt store attraktion var de mange billeder af emigranterne, der hang overalt på væggene i hele museet. Hver en lille plet var fyldt med billeder. Billederne forestillede pionerer eller deres efterkommere, som var fotograferet enkeltvis eller parvis eller som hele familier. Store sorte rammer overalt.

I kælderens kom vi pludselig forbi et lille arkiv, hvor der sad en dame, Carol Nielson, og ordnede de mange foto. Hendes mand havde designet et program til computeren, så nu var alle billederne ved at blive scannet og registreret ved navn, så efterkommere kunne søge i disse.

Carol Nielson fortalte, at det var frivilligt arbejde det hun og hendes mand lavede, og at der på nuværende tidspunkt var 22.000 billeder.

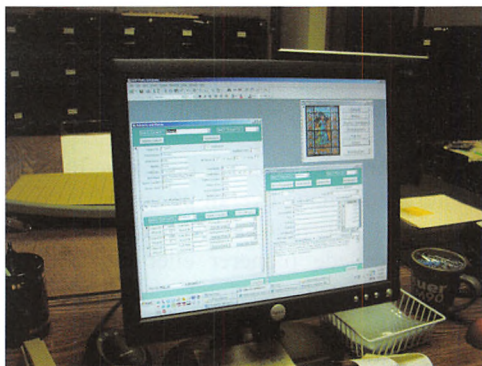

Ca. halvdelen, altså 10.000 billeder, var allerede scannet. Et imponerede arbejde.

Efter billederne var blevet registreret, blev de udskrevet til en mappe, der lå på bordet til gennemsyn.

Men Carol fortalte også, at de mange navne er lagt på museets hjemmeside, så folk fra hele verden kan sidde derhjemme og søge efter deres forfædre eller slægtninge og så herefter bestille det ønskede billede mod betaling. Carol demonstrerede programmet for os samt, hvordan billederne tog sig ud efter scanning.

Programmet som bruges til registrering af fotos

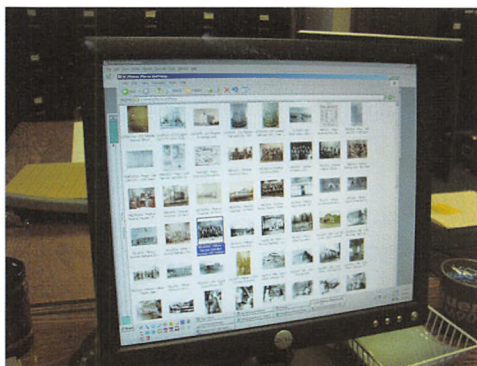

Foto efter scanning vist på computeren.
Alle fotos er mærket med navn

Disse fotos på arkivskabet er uidentificerede fotos.

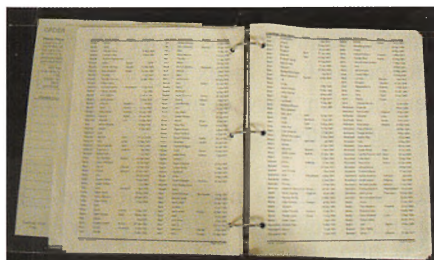

Photo Index book

Et af billederne på museet var dette par!

På dette billede står der følgende:

Lars Christian Sorensen og Karen Marie P. Sorensen.

Ved opslag i Index bogen står der oplysninger om fødsel og død. Lars Christian er født 9. maj 1816 og død 21. juni 1907. Karen Marie Pedersen, gift Sorensen, er født 17. april 1819 og død 4, juni 1900.

Men hvem var de egentlig? – og er det muligt at finde flere oplysninger om parret ved at bruge andre baser på nettet til hjælp.

Et forsøg kunne være basen på www.familysearch.org, da familien jo var emigranter til Utah, og at de var konverteret til mormonernes tro.

Ved at taste både manden og kvinden ind samtidig på familysearch, dukker disse oplysninger frem:

Lars Christian Sørensen er født i Ellinge i Hjørring Amt d. 9. maj 1816. Han bliver gift med Karen Marie Pedersen d. 10. februar 1843 i Ugilt i Hjørring. Hun er født i Lendum i Hjørring Amt d. 17. april 1819. Han var søn af Søren Larsen og Anne Sophie Pedersen.

Karen Marie Pedersen dør 4. juni 1900 i Smithfield i Cache i Utah. Karen Marie var datter af Peder Abrahamsen og Else Christensen. Parret får tilsammen i alt 13 børn, der alle er født i sogne i Hjørring.

Parret udvandrede til Utah i USA efteråret 1863 med 13 børn. De slår sig ned i Smithfield i Utah. I 1878 sker det, at Lars Christian tager sig en kone mere, og d. 1. oktober 1878 får han en datter Betsey Sørensen. Moderen var en svensk pige.

Tilsammen får de 4 børn, hvor af de sidste to er tvillinger. Parret gifter sig i Salt Lake City d. 12. december 1878. De kan være blevet gift tidligere, idet ægteskabet sikkert først er blevet beseglet i Salt Lake City d. 12. december 1878. Pigen, han giftede sig med, hed

Mathilda Anderson, kaldet Boel, f. d. 25. maj 1855 i Svedala i Malmöhus län. Hun var datter af Anders Anderson og Bengta Olsson.

Lars Christian må have mange efterkommere, idet han blev far til mindst 17 børn. Efter en kontrol i Index bogen, der ligger frit tilgængeligt på museets database, der ligger på hjemmesiden www.dupinternational.org/, for at se om evt. der skulle findes et billede af Boel, gav intet resultat.

Men et besøg på museets hjemmeside, for at se om der skulle findes et billede af ens slægtninge eller forfædre, der udvandrede til Utah, er absolut et besøg værd. Der ligger trods alt 22.000 fotos. Men husk, det er fotos, der er givet til museet af efterkommere til de personer, der findes på billederne.

Museets hjemmeside: <http://www.dupinternational.org/>

En væg blandt mange i museet fyldt med tusindvis af billeder

Af Gitte B. Høstbo

Ballerups plyndring

Under krigen 1658-60 belejredes København af svenskerne under Carl X Gustav. Det var kongens plan at vinde hele landet ved at erobre hovedstaden.

Svenskerne skulle bruge forsyninger til bygning og drift af deres militærforlægninger. Landsbyerne på Ballerup-egnen blev plyndret, gårdene revet ned og alle værdigenstande fjernet af den svenske hær og lejesoldater. En undersøgelse af kronens gods efter krigen viste, at Ballerup havde lidt stor skade. Der var kun to gårde tilbage i byen. Byens to broer var henholdsvis beskadiget og brudt ned. Materialerne fra den nedrevne bro blev brugt til svenskernes lejr i Brønshøj. Pederstrup og Skovlunde var helt udslettet. Bønderne måtte bo i små hytter i skovene. Skovene led også under svenskernes tilstedeværelse. I Hareskoven blev der fældet mange træer, og det gik ud over bestanden af oldensvin.

Befolkningens vrede mod soldaterne var stor. Det fortælles, at lokale bønder jagede en flok svenske soldater ud i mosen nord for Nysøvang i Ballerup, hvor de druknede.

I Smørumnedre kom det i 1659 til kamp mellem svenske soldater og bønder fra Smørum, Sørup og Måløv. Ved nattetide omringede de huset med de sovende soldater. Ved blus på Baunehøjen og ringning med kirkeklokker angreb de, bevæbnet med høtyve, skagler, okser og leer. Svenskerne blev slagtet, mens de råbte forbandelser og truede med hævn. Dagen efter blev de begravet udenfor byen i en grusbanke, som fik navnet ” de svenske grave”, i dag markeret med en sten, ”Svenskestenen”.

Kilde: Ballerup museum

Husk! Svenske Slægtsforskerdage afholdes i Malmö d. 30. + 31. august 2008
www.malmo2008.se/dkindex.htm

Hendes Mand ventede til det var for sent

Hun husker, hvor bekymret og bleg hendes Mand var, da han kom hjem hin Aften. *"Doktoren sagde, at jeg ikke kan blive rask igen,"* mumlede han. *"Det er for sent, jeg skulde være gaaet til ham for Maaneder siden"*.

To Maaneder derefter døde hendes Mand...för Tiden. En up-to-date Læge kunde have frelst ham, da han först begyndte at mærke Smerter i Ryggen og de matte, trætte Fornemmelser, som kom over ham. Og da han gik til Lægen VAR DET FOR SENT. Han var Döden nær. Paa Grund af hans LigeGYLDIGHED maa Enken nu tilbringe mange mödige Timer ved at skruppe snavsede Gulve. Börnene, som han efterlod, mangler Mad og Klæder. Det er enhver Ægtemands og Hustrus Pligt at tage Vare paa deres Helbred...for deres egen som for deres Börns skyld. Nu til Dags er det en Skam for en Mand eller Kvinde at dö för Tiden. Med alle de moderne medicinale Opfindelser...med de vidunderlige Röntgenstraaler og videnskabelige Laboratorier kan vi finde de skjulte Grunde til Sygdommen FÖR den bliver farlig. Ingen Smerte, selv nok saa lille, bör gaa upaaagtet hen....det er maaske Begyndelsen til en eller anden frygtelig Sygdom. De bör spørge en up-to-date Læge, hvorledes De kan blive fri for den. Doktor Leonard Landis, Direktör ved "THE HOUSE OF HEALTH" 140 East 22nd, st. New York, har tilbragt 30 Aar med at hjælpe Folk til deres Sundhed igen...hjulpet dem til at leve længere. Hans Kontorer er forsynet med de nyeste og mest moderne Opfindelser. Den gammeldags Doktor ser kun paa Tungen, föler Pulsen og lytter til Hjerteslaget. Doktor Landis har Instrumenter, hvormed han kan SE Deres Lidelser. Adskillige dygtige Specialister assisterer ham, og alle er de specielt trænedede i Dr. Landis Up-to-date Metoder. Tusinder er kommet til Dr. Landis i "THE HOUSE OF HEALTH", lidende af Nyre- og Mavesygdomme og mange andre smertefulde Sygdomme. Tusinder har fundet Hjælp – og er bleven i Stand til at arbejde bedre og nyde Livet. Muligvis er en eller anden af Deres Naboer bleven hjulpen....lad dem fortælle Dem om vore videnskabelige Metoder. Dersom De lider af en Sygdom – lige meget hvilken – hvis De ikke föler Dem fuldkommen rask – bör De gaa til Doktor Landis i "THE HOUSE OF HEALTH". Han vil give den bedste Læge-Behandling til en Pris, De kan overkomme at betale. Kom nu i dag. VENT IKKE TIL DET ER FOR SENT.

Dersom De önsker at kende mere til vort Arbejde, da send os et Postkort eller kom til vore kontorer efter en gratis Brochure. Den er nok værd at læse.

THE HOUSE OF HEALTH

DR: Leonard Landis, Director

125 East 22nd Street, New York

(mellem Lexington og Third Aven.)

KONSULTATION FRI

Tel. Gramersy 3823

Ugedage 9 Form. Til 9 Aften. Söndag 9 Formd. Til 4 Eftermd.

Annonce fra "Nordlyset" 1923

Skudsmålsbøger

I gamle dage var det påbudt tjenestefolk at have skudsmålsbøger - og at blive noteret for til- og afgang i sognet af præsten, der godt kunne finde på også at tilføje et par ord om opførsel og karakter.

Med *Forordning om Skudsmaalsbøgers Indførelse for Tjenesttyender* af 5. september 1832 blev det bestemt, at alle tjenestefolk skulle have en **skudsmålsbog**.

Det var en lille fortrykt bog, hvori mange forskellige attester kunne indføres.

I denne bog har kvinden indført alle sine fødsler

Første indførsel var ofte konfirmationsattesten. Derefter kunne der komme vaccinationsattester, påtegning ved flytning til et andet sogn og vidnesbyrd fra præsten.

Ved flytning fra et sogn til et andet skulle skudsmålsbogen forelægges for sognepræsten i begge sogne. Han påtegnede den og førte flytningen ind i kirkebogen i til- og afgangslisterne. Efter 1873 overgik denne funktion til sognefogeden hhv. byfogeden, der førte flytningen ind i tyendeprotokollen. Loven krævede, at alle der søgte arbejde udenfor deres fødesogn, skulle have en skudsmålsbog. En person, der mistede sin skudsmålsbog, kunne derfor straffes for det. Under en ansættelse blev skudsmålsbogen opbevaret af husbonden. Dermed var det umuligt for den ansatte at forlade pladsen i utide.

I 1867 blev det forbudt for husbonden at skrive andet end tjenestetidens varighed i skudsmålsbogen. Ordningen med skudsmålsbøger blev ophævet i 1921. Samtidig blev husbondens revselsesret ophævet.

Forrest i skudsmålsbøgerne var ofte et par sider med **Uddrag af Lovbestemmelserne om Skudsmaalsbøger**. Her er et par af paragrafferne.

§ 5.

Enhver Huusbond skal, forinden et Tyende forlader hans Tjeneste, indføre i dets Skudsmaalsbog, fra og til hvilken Tid Tyendet har tjent ham, samt i hvilken Egenskab. Det beroer paa Huusbonden, om han vil tilføje noget Vidnesbyrd on Tyendets Forhold i Tjenestetiden. Den Huusbond, som mod bedre Vidende giver Tyendet et fordelagtigt Skudsmaal, hvorved tredie Mand kan skuffes, skal ifølge Lovgivningens almindelige Grundsætninger staae den Skadelidende til Ansvar, og kan efter Omstændighederne dømmes i Bøder indtil 20 Rdl. Giver Huusbonden i Skudsmaalsbogen Tyender et

ufordelagtigt Vidnesbyrd, som kan være det hinderligt i at faae nye Tjenester, og han ikke kan tilveiebringe saadanne Oplysninger, som give antagelig Formodning for, at han har havt tilstrækkelig Grund hertil, skal han erstatte Tyendet den forarsagede Skade og ansees med Straf, der bestemmes, hvis fornærmelige Beskyldninger ere fremførte, efter Lovene om Fornærmelser i Ord, og ellers til Bøder af Beløb indtil 20 Rdl.

§ 6.

Enhver, der ankommer til Kjøbenhavn eller en anden Kjøbstad, for sammesteds at tage Tjeneste som Tyende, eller paa Landet tager saadan Tjeneste i et Pastorat, hvori han eller hun ikke hidtil har opholdt sig, skal anmelden det i Kjøbstaden for Politivrigheden og paa Landet for Sognepræsten, og af samme lade sin Skudsmaalsbog paategne. I disse Tilfælde bør saadan Anmeldelse ogsaa skee af den Huusbond, der tager Tyendet i Tjeneste. Anmeldelserne bør skee i Kjøbstæderne inden 24 timer, og paa Landet inden 4 Dage efter Ankomsten. Ligeledes skal Enhver, der forlader den Kjøbstad eller det Pastorat paa Landet, hvor han eller hun hidtil har tjent som Tyende, forinden Afrejsen anmelden dette for fornævnte Embedsmand, der da har at indtegne i Skudsmaalsbogen, at Anmeldelse er skeet, men iøvrigt Intet om Tyendets Forhold.

Endelig bør i Kjøbenhavn Anmeldelse til Politiet saavel af Huusbond som af Tyendet og Anmærkning om Anmeldelsen i Skudsmaalsbogen ogsaa ellers skee, hver Gang et Tyende forlader eller tiltræder en Tjeneste, hvilken Anmeldelse bør foregaae inden 24 Timer derefter.

Hvad til- og afgangslisterne fortæller om skudsmålne

"Hun er rost for flid og troskab i sin tjeneste, men hvorledes hendes forhold for øvrigt har været vil siden vise sig"

Denne lidt kryptiske tekst fik tjenestepige Anne Kirstine Pedersdatter med i sin skudsmålsbog fra præsten i Åstrup sogn nord for Ribe i foråret 1845, da hun vendte tilbage til Husby sogn efter sin tjeneste der. Året efter, da Anne Kirstine atter skulle forlade Husby sogn for at tage tjeneste hos en fisker i Houvig på Holmsland Klit, får vi forklaringen på "hvorledes hendes forhold for øvrigt har været..."

Præsten i Husby noterede således i kirkebogens afgangsliste, at hun i mellemtiden havde født et uægte drengbarn, men ellers var der intet at udsætte på hendes forhold.

Denne og lignede informationer er det muligt at finde i til- og afgangslisterne fra Fjaltring sogn i perioden 1836-1850 og fra Husby sogn for perioden 1844-1852. Normalt noterede præsterne ingenting ud over navn, dato og hvorfra tyendet kom, eller hvortil det agtede sig. Enkelte citerer meget kortfattede trivialiteter som "godt forhold, "flittig og tro" eller lignende fra skudsmålsbøgerne. Men man kan være heldig at støde på enkelte meget pæntlige præster, som i kirkebøgenes til- og afgangslister i vid udstrækning har noteret uregelmæssigheder, dårlige skudsmål osv. Dermed er det muligt, at få et nærmere indblik i de skæbner, som ligger bag navnene i listerne.

Baggrunden for al senere lovgivning omkring tjenestefolks flytninger tager sit udgangspunkt i Christian den V's "Danske Lov" fra 1683, hvori der stod skrevet: "Naar nogen fremmet til sognene ankommer, skal Bønderne strax give Præsten det tilkiende, som deris Pas og Bevis de medbringe skal læse og dem overhøre, og dersom nogen Mistanke kunde være, da Præsten det for Herskabet, eller hans Fuldmægtig angive;

Igennem hele 1700-tallet var godsejerne interesseret i at begrænse især bondesønnernes bevægelsesfrihed og med stavnsbåndsforordningens bestemmelser lykkedes det i nogen omfang at begrænse flytningerne over sognegrænserne. Ved afrejse fra hjemsoget skulle den mandlige del af befolkningen anmode om fripas fra øvrigheden i området.

Efter århundredskiftet 1800 begyndte statsmagten at interessere sig for befolkningens flytninger ud fra andre motiver. Man ønskede at føre et strengere tilsyn med tjenestefolks, løsgængeres og andre ubemidlede flytninger. Op til kirkebogsreformen af 1814 foregik der i årene 1811 til 1812 en del skriverier mellem det Danske Kancelli og Sjællands biskop vedrørende indføring af til- og afgangslister i kirkebøgerne. I december måned 1812 udgik der ordre til biskopperne fra det Danske Kancelli om de nye kirkebøgers autoriserede udseende, hvori skemaer til til- og afgang til sognet indførtes.

Disse til- og afgangslister blev dog ført ganske lemfældigt og i 1822 blev det i forordning af 24. juli indskærpet, at der var meldepligt for alle, som agtede at tage ophold i et andet sogn end hjemsoget. Forordningen præciserede retningslinjerne for tjenestefolkene meldepligt. Tjenestefolkene eller deres husbond på det nye sted var pligtige til inden 4 dage, at anmelde flytningen hos præsten. Man kunne blive pålagt en bøde, dersom dette ikke fandt sted. Tjenestefolkene skulle medbringe pas, attester eller anden dokumentation, f.eks. skudsmålsbog. Når de forlod tjenesten, blev det påbudt, at husbonden skulle meddele et skriftligt vidnedsbyrd om deres opførsel. Dernæst skulle tjenestefolkene melde sig hos præsten, som også ville give et skudsmål. At afgive falsk skudsmål om tjenestefolkene, hvad enten det var godt eller dårligt, blev desuden strafbart.

I 1832 kom Forordning om Skudsmaalbøgers Indførelse for Tjenestetyender af 5. september. Det var en mindre forordning, men den fik stor indflydelse på præsternes indførelse af til- og afgang i kirkebøgerne. Ifølge forordningen skulle tjenestefolkene nu medbringe en standardiseret skudsmålsbog. Den skulle bruges ved alle flytninger mellem tjenestestederne til forskel fra tidligere, hvor løse attester, ustandardiserede skudsmålsbøger og forskellige rejsepas havde haft anvendelse.

En stor mængde af disse standardiserede skudsmålsbøger er bevaret på arkiver og museer over hele landet. De standardiserede skudsmålsbøger var stemplede og indeholdt på de første sider flyttelovgivningens bestemmelser om skudsmålsbøgenes førelse. Normal kutyme var, at tyendet fik skudsmålsbogen til konfirmationen, og at præsten noterede navn, forældres navne, konfirmations-dato og hvorledes konfirmandens kristendomskundskab og opførsel havde været. Herefter noteredes et skudsmål fra husbonden hver gang tjenestetyendet afsluttede et tjenesteforhold og efterfølgende et skudsmål fra præsten, hvis tyendet flyttede over sognegrænsen.

Gode og dårlige skudsmål

At skudsmålsbøgerne var forhadet af mange af tjenestefolkene, kan man forstå, når man læser citaterne i kirkebøgerne fra Fjaltring og Husby. Heldigvis er disse sjældne dårlige skudsmål bevarede i disse kirkebogscitater og har ikke været udsat for tjenestefolkenes egen censur, nemlig at smide skudsmålsbogen væk, når man senere ikke længere var nødsaget til at tjene for folk. At det derimod ikke var lovligt at smide bogen væk, medens man arbejdede som tyende var en anden sag. Det var både ved bødestraf forbudt at miste bogen med vilje, fjerne sider i den og at forfalske skudsmålet.

Anne Marie Jensdatter Husgård fra Husby kunne dog ikke stå for fristelsen, men pyntede lidt på sit skudsmål. Det blev imidlertid opdaget i 1845 af pastor Feilberg i Husby. Således havde hun med "anden blæk" adskillige gange tilføjet "flittig og tro" i skudsmålet. Anne Marie blev straffet for denne kreativitet, sandsynligvis med en bøde. I 1846 da hun kom hjem fra tjeneste i Løgum Kloster, skrev præsten, "at hun foregives at være gået aldeles i stykker" - åbenbart af anger - og at hun ikke har gjort sig skyldig i noget slet denne vinter. Pastor Feilberg mente åbenbart, at Anne Maries anger var ærligt ment og straffen hård nok, idet han ved hendes afgang fra sognet i 1847 skrev i hendes skudsmål, at forseelsen var begået på grund af enfoldighed, og at enhver kunne være tilfreds med at have hende i sin tjeneste.

Andre havde dårligere skudsmål at leve med end Anne Marie. Tjenestekarlen Christen Jacobsen blev afskediget fra sine tjenester i årenes løb på grund af blandt andet "uden tilladelse gået fra sit arbejde til værtshuset", "i beruset tilstand har vist sig opsætsig", "formedelst nægtelse af lydighed var intlediget" (afskediget). Pastor Feilberg gav ham følgende formanende skudsmål med i bagagen: "Han er forfalden til druk og er i beruset tilstand næsten ustyrlig og respekterer hverken husbond eller nogen som det synes. Som ædru er han godmodig og passer sit arbejde. Herved gjøre, at han må erholde såmeget styrke over sig selv at han kan forsage at drikke brændevin, da lysten dertil ellers sikkert engang nedstyrter ham i dyb elendighed". I det hele taget var det en meget alvorlig sag, hvis tyendet ikke adlød og var opsætsig i tjenesten. Ole Hostrup Sørensen fik følgende lidet flatterende skudsmål i 1845: "da han ikke har svaret til mine forventninger i hensyn til det arbejde han var fæstet til at fuldføre, og han desuden gav mig vrænge ord, når jeg med det gode opmuntrede ham dertil, så har jeg i dag givet ham tilladelse til at rejse". Skødeløshed i tjenesten eller at man ikke var skikket til sit arbejde kunne også give et dårligt skudsmål.

Således fik Inger Pedersdatter følgende skudsmål med på vejen fra husbonden P. Blæsbjerg: "Ovenmeldte Inger Pedersdatter har tjent fra 1 nov 1847 til 8 aug 1848, da hun forlod sin tjeneste uden årsløn. Hun udviste skjødesløshed i sin tjeneste. Derpå har præsten Krarup i Råsted sogn givet hende følgende påtegning: "Det gjør mig derfor ondt, at hendes sidste husbond P. Blæsbjerg, der er en meget sanddrue og ordentlig mand har måttet give hende ovenstående ufordelagtige vidnedsbyrd. Gid hun må vise et bedre forhold. Tjenestekarlen Knud Bisted Christensen havde været i tjeneste hos proprietær Petersen på Rysensten gods i Bøvling sogn og fik følgende uheldige skudsmål med på vejen: "Knud Bisted Christensen

har tjent mig fra Michelsdag 1846 til 1. april 1847 som kusk til hvilken håndtering han var mindre duelig, hvorfor jeg ej heller kunde være tilfreds med ham, skjøndt han måske i andre henseende til arbejde, hvor til han er mere vant, kan være en duelig karl".

Alligevel fik langt de fleste tjenestefolk gode skudsmål. Husbonden kunne formulere sin tilfredshed på forskellige måder "i samme sin tjeneste har hun opført sig meget godt"; "opført sig til min fuldkomne tilfredshed"; "har tjent mig til dato med flid og troskab"; "ivaretaget sine pligter med flid og troskab". Det var vigtigt, at tjenestefolkene var flittige, og at de opførte sig "tro" imod husbondfolket - dvs. at de ikke skabte disciplinære problemer i arbejdsforholdet eller rendte af tjenesten i utide.

At tjenestefolkene forlod tjenesten i utide var et problem, og begrundelserne herfor kan til tider være ganske tragiske. I perioden 1836-50 løb flere af tjenestepigerne og karlene fra Husby sogn af pladsen i utide på grund af sygdom i tjenesten. Pedersine Christensdatter fik anført i sit skudsmål fra Hans J. Volf i Bolderup sogn "at skjønt han gjerne havde beholdt hende, kunde han dog ikke nægte hendes forlangten at rejse hjem, da hun var sygelig". I Karen Christensdatter Smed Nørhedes skudsmål fra præsten i Husby, bemærkes det at "hun kom fra Niels Ibsen på grund af sygdom, der viste sig ved nogen sindssvaghed". En anden tragisk skæbne blev en tjenestepige på kun 15 år Johanne Marie Sørens datter Hulgård til del. Hun blev afskediget på grund af svaghed fra sin plads i Haderslev, og hvorledes hun har klaret at komme de mange kilometer tilbage til Husby sogn, melder historien intet om.

Uægte børn som et resultat af tjenestetiden er en anden sag, som præsterne i Husby og Fjaltring flittigt noterer i kirkebøgernes til- og afgangslister. Det var en meget uheldig situation for den vordende mor. Else Marie Poulsdatter Kjær foregav således at være syg, da hun kom tilbage til Fjaltring i foråret 1846 fra Bygholm gods ved Horsens, men "befandtes siden frugtsommelig" med præstens ord. I 1847 da hun igen afgår fra sognet, noterer præsten, at hun har boet hos moderen i sognets fattighus, og at kusken Levin Moses (har formodentlig også arbejdet på Bygholm) er udlagt som faderen til hendes uægte barn. Hvis en tjenestekarl blev udlagt som barnefader i et andet sogn, noteredes det også i kirkebogens til- og afgangslister. Jens Jensen Græm fra Husby benægtede dog at være fader til et barn i Abild sogn i Sønderjylland, hvor han havde tjent.

Utilpassede og ulykkelige skæbner findes der i det hele taget mange af blandt de til- og afvandrede fra de to sogne. Christen Peder Christensen Skalkjær fra Fjaltring var en ældre tjenestekarl, som hvert år rejste til Sønderjylland for at skaffe sig sommertjeneste. I 1840 og 1841 registrerer præsten, at han hjemme i Fjaltring har gået på omgang og fået føde og klæde om vinteren. Og da han kommer tilbage til Fjaltring i foråret 1842 efter halvanden måned i Ribe skrives om ham: "har ligget syg i Ribe, og fra sin bortrejse herfra formodenlig levet af bætleri". At sende problematiske tjenestefolk tilbage til hjemsoignet til forsørgelse var den almindelige politik. En anden ældre tjenestekarl Lars Olesen Toft blev i 1840 sendt tilbage til Fjaltring fra Tønder. Han havde da været arresteret for et lille hæleri og havde derfor fået ordre til straks at begive sig hjem. Til gengæld blev Johannes Pedersen Toft fra Husby jaget af sognet.

Om ham noterede præsten "haver videre forbindelse med Maren Bred, med hvem han har avlet et uægte barn, har han af amtet fået tilhold til at forlade sognet; skudsmålshaver. levede i drukkenskab og løssagtighed og har at forsvinde".

Præsterne kunne dog også udtrykke forhåbninger for fremtiden i skudsmålet, især hvis tjenestetændet var blevet ramt af en ugunstig skæbne. Således mistede tjenestedrengen Claus Madsen fra Husby i 1847 sin far, da han kun var femten og den ældste ud af en søskendeflok på otte. Sammen med sin mor, som sad på et husmandssted, måtte han nu forsøge at skaffe indtægter til familien. Jens Claus Madsen tog samme år til Ribe marked for at søge tjeneste, og præsten bad så mindelig om at ""så behage Gud ham ved sin velsignelse og åbne al menneskers hjerter på hvilke han på fremmed steder træffer, for ham"

I 1854 kom Tyendeloven af 10. maj. Denne lov specificerede retsforholdet mellem husbond og tyende. Tyendet skulle stadig have skudsmålsbog, hvori husbonden skulle angive tidspunkt for ansættelse og afgang, og husbonden kunne efter eget valg skrive et skudsmål. Der var også meldepligt hos sognepræsten som skulle indføre tyendet til til- eller afgang i sognet, men præsten skulle til forskel fra tidligere ikke indføre noget skudsmål. Man kan derfor ikke finde skudsmål i til- og afgangslisterne i kirkebøgerne efter dette tidspunkt.

At mildne nogle af de mest graverende bestemmelser i denne lov blev regelmæssigt taget op i Rigsdagen, og i Loven af 29. marts 1867 blev det forbudt husbonden at skrive andet end tjenestetidens varighed i skudsmålbogen. Et forbud som dog langt fra blev respekteret.

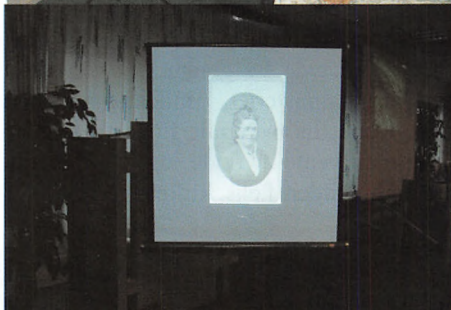
Efterhånden gik skudsmålene over til at blive skrevne anbefalinger, som stadig anvendes i arbejdslivet, den dag i dag.

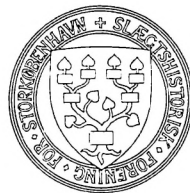
*Kirsten Linde, tidligere leder af Hjerl Hedes Frilandsmuseum
Samt lov omkring de mange love der var omkring skudsmålsbøgerne*

Slægtsforskerdagen 16. april

PROGRAM EFTERÅRET 2008

Foreningens foredrag afholdes i Mormonkirkens lokaler i Ballerup-Centret. Lokalerne ligger i den samme bygning, hvor S-toget holder, ovenpå det tidligere billetkontor. Man kan gå lige fra tog og bus op til lokalet. Der er fine parkeringsforhold. Til og fra Ballerup S-station er der gode busforbindelser.

Onsdag den 10. september kl. 19.00: "Danske Kancelli". *Underviser i slægtsforskning, Kværndrup, Fyn. Ulrich Alster Klug.* Danske Kancelli havde fra gammel tid de ressorts, som fra 1848 blev videreført af bl.a. justitsministeriet, indenrigsministeriet, kulturministeriet, sundhedsministeriet, og i Danske Kancellis materiale findes mængder af stor betydning for slægtsforskeren. Men hvad kan man vente at finde, og hvordan finder man det? Der gives eksempler på henvisningen fra andre kilder, f.eks. kirkebøgerne.

Onsdag den 8. oktober. kl. 19.00: "Med egne øjne, dagbøger og erindringer som kilde". *Mette Boritz, museumsinspektør, Nationalmuseet.* Hvor finder vi dagbøger og erindringsmateriale, hvordan kan man tolke disse kilder og hvilket indblik i fortidens hverdagsliv kan de bidrage med. Selvom ens egne aner ikke personligt har skrevet dagbøger eller erindringer vil der ofte være gode oplysninger at hente, fra bøndernes sparsomme notater om vind og vejr til fabriksarbejdernes fortællinger om hverdagen på fabrik.

Chr. VIII's dagbøger

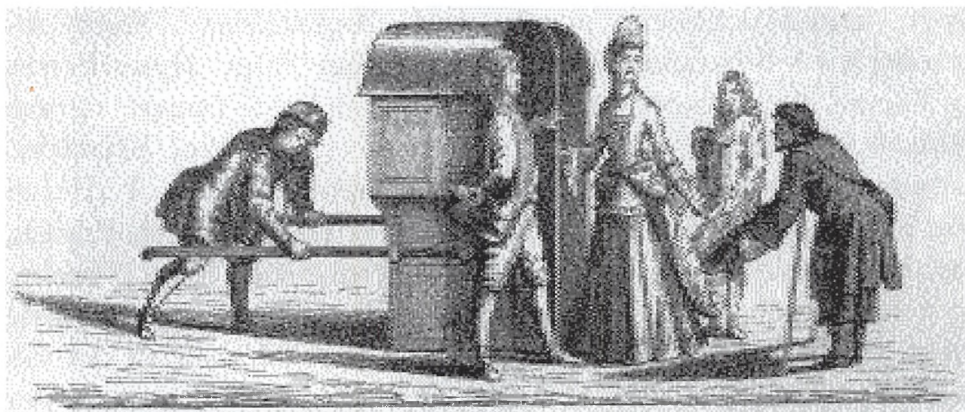

Slægtsforskerdagen Lørdag den 25. oktober kl. 9.15-15.15 Årets Tema: "Skole og undervisning i de sidste 300 år". Dette er emner som har berørt mange af vores forfædre. Vores 3 foredragsholdere vil fortælle om dette emne. Nogle vil inddrage relevant kildemateriale til belysning af disse emner og fortælle om, hvor kilderne findes og om hvordan de kan benyttes. Se forrige nr. af Slægt & Stavn. Der er stadig ledige pladser. **Tilmelding til A.M. Krogh-Thomsen, gerne via vores Hjemmeside www.genealogi-kbh.dk/foreningen/skrivtil.htm**

Onsdag den 12. november kl. 19.00: "Neden om og hjem - i 1700-tallets København".

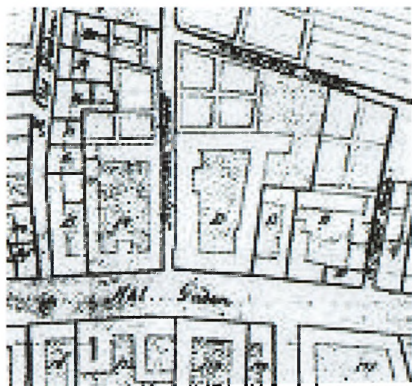
Peter Henningsen, dr. phil., arkivar, Københavns Stadsarkiv: Størstedelen af befolkningen i 1700-tallets København levede et liv i armod og fattigdom. Den resterende del levede til gengæld med frygten for selv at ende i skidtet. Bogstaveligt talt. For København var ikke bare en by med en fattig befolkning. Det var også en ufattelig beskidt by. Ådsler og menneskeekscrementer flød i gader og kanaler. Voldgravens rådne vand sendte en stadig hørm ind over byen på de varme sommerdage. Blod og tarmrester fra slagterierne løb i grøfter og rendestene, men også fiskeblødere og skindere bidrog med lyst til byens landskab af lugte og lyde. Aftenens foredrag inviterer tilhørerne med på en til tider eksotisk tur til de mindre kendte sider af pudderparykkernes København - vi skal kort sagt en tur ned i tidens ildelugtende folkedyb - og det er ikke en tur for folk med sarte næser.

Onsdag den 3. december 19.00: "Matrikler".

Jan Pedersen, Koordinator i Rigsarkivets Sekretariat. Helt tilbage fra dengang man sad på tinge under det store egetræ i byen, har der været handlet med ejendomme - det er derfra begrebet tinglysning kommer - at læse på tinge! Et foredrag om gammel skik, der såmænd også bruges i dag.

I dette foredrag fortæller vor foredragsholder om, hvordan du kan finde de ejendomme dine forfædre har boet på, og følge disse ejendommers historie. Man kan følge netop sit hus historie, ved hjælp af matrikler, skøder, servitutter, brandtaksationer og matrikelkort.

Forårsudflugten 17. maj

Family History Library

Et besøg i Family History Library er en stor oplevelse. Vi kom som danskere ind i forhallen og blev vel modtaget af søde mennesker, der straks stod parate til at tage imod os. Efter en kort introduktion, om hvordan man begynder slægtsforskning, efter at der var blevet vist en lille film i biografen, var vi parate til at blive sendt til den danske afdeling af vores søde hjælper. Vi fik dog hurtigt fortalt, at vi var nu mest interesseret i at finde de amerikanske slægtninge, og at vi netop kom fra et slægtstræf, vi havde haft i Idaho og derfor nu godt kunne tænke os at finde lidt flere oplysninger om disse personer.

Vi blev straks placeret ved en computer, der havde adgang til næsten alle søgbare baser i hele verden. Ved vores side blev vores hjælper, som vi mener hed Caroline, siddende for at hjælpe os indtil vi var godt i gang. Herefter forlod hun os uden dog at være alt for langt væk, så hjælpen var hurtigt om hjørnet. Var hun der ikke, var der andre hjælpere, der trådte venligt til og hjalp os.

På billedet leder Jan Høstbo efter sin fars onkels familie, som han ikke har

kunnet finde i Danmark. De udvandrede til USA og blev hermed borte. Efter et par timer lykkedes det ham at finde en passagerliste, hvorpå de optrådte: Nu gælder det så om at komme videre herfra med at finde oplysninger om, hvad der så skete mere med dem.

Selve Family History Library et en helt utrolig bygning, der består af flere etager. Hver etage har sit land, som man kan søge i og i specielle baser, der her ligger tilgængelige, dog ikke, at der ikke kan søges i disse baser på andre etager, for det er også muligt. Der er også bøger på hver etage, der omhandler netop det land, man nu ønsker at søge i. Et rent drømmehus for en slægtsforsker.

På læsesalen var der store stamtavler på væggene. Efterkommertavler af Joseph Smith viste, at han havde tre store statsmænd, der alle havde været præsidenter af USA på grene i sit anetræ bla. nuværende Præsident Bush, Præsident Nixon og Franklin Roosevelt. På en af de andre grene på anetræet var sir Winston Churchill repræsenteret. Deres fælles forfædre var John Howland, der var kommet til Amerika med skibet Mayflower i 1600-tallet. På den etage vi befandt os, var der en meget stor efterkommertavle fra Brigham Young.

Brigham Young, der levede fra d. 1. juni 1801 – til d. 29. august 1877, var den anden profet af Jesu Kristi Kirke af Sidste Dages Hellige. Han kaldes også "Den Amerikanske Moses" på grund af sin rolle i koloniseringen af det, der senere blev til staten Utah. Grundlagde Salt Lake City og utallige andre byer i Utah og flere andre af de vestlige amerikanske stater.

Dette foto er taget i 1898 af "The Johnson Company, Salt Lake City".

Billedet portrætterer 7 af Brigham Youngs hustruer og 17 af hans døtre.

Den første større tilflytning af nybyggere skete i 1847, da de første mormoner, anført af Brigham Young, ankom og slog sig ned ved foden af de høje bjerge ved Salt Lake.

Brigham Young var kirkens anden leder. Den første leder var Joseph Smith, der i starten hemmeligt gik ind for flerkoneri. Senere støtter Brigham Young op omkring flerkoneriet og selv overtog han en af Josephs Smiths koner efter hans død, hun endte med at blive hans yndlings hustru. Ifølge Familysearch egen database havde han været gift 37 gange. Dog ikke med alle på en gang. Nogle var døde tidligt og så blev han gift igen. De fleste af konerne blev han gift med i 1846. I 1890'erne blev flerkoneri forbudt af kirkens præsident Wilford Woodruff. Han udsendte et manifest, der officielt suspendede flerkoneriet. I 1904 kom endnu et manifest, der endnu engang skulle forbyde flerkoneriet, og fra 1930'erne er medlemmer med flerkoner blevet ekskluderet fra kirken. *(Når vi i dag stadig kan høre om mormoner med flere koner, skal der gøres opmærksom på, at det er særlige udbrydere fra mormonkirken, der praktiserer dette som kirken er stærkt imod).*

I 1896 blev Utah optaget som en delstat i USA. Mormonerne opfordrede aktivt deres nye medlemmer rundt om i verden til at emigrere til Utah. I perioden fra 1850 til 1926 rejste således 26.389 medlemmer af mormonkirken fra Danmark til USA. Man anslår, at der fra 1847 til 1868 ankom omkring 68.000 mormoner fra forskellige egne af verden hertil. I dag tilhører ca. 62,4 % af Utahs befolkning mormonkirken.

Overalt i området i Salt Lake City bliver Brigham Young mindet og æret. I den lille pionerlandsby, står hans landsted stadig, som det så ud i hans tid..

Brigham Young boede ikke i farmerhuset, men brugte det kun som fremvisning, når der kom fremmede på besøg. Her underholdt han gæsterne med musik og square dance og middagsselskaber. Huset eller farmen, som den kaldtes, blev også brugt som en agrakulturstation, hvor der blev eksperimenteret med dyrkning af silkeorme, dyrkning af muldebær, sukkerdyrkning, bl.a. for at se om disse ting kunne dyrkes i Utahs uvenlige klima.

Men på selveste Family History Library kan der søges efter næsten alt. Bl.a. havde vi lige været til slægtstræf i Idaho og fået en masse oplysninger om slægten. Nu skulle det efterprøves. Vi fandt rigtig meget, bl.a. en masse oplysninger om ældre slægtninge, der havde været i militæret. Vi fandt passagerlister og folketællinger og herunder et Registrations Card (Identifikations kort).

Form 1 - 573 REGISTRATION CARD No. 129

1 Name in full Carl W. Bergendorff Age in yrs 32

2 Home address Idaho Falls Idaho

3 Date of birth April 4 1893

4 Are you (1) a natural born citizen, (2) a naturalized citizen, (3) an alien, (4) or have you declared your intention (specify which)? Natural Born

5 Where were you born? Morgan Utah

6 If not a citizen, of what country are you a citizen or subject?

7 What is your present trade, occupation, or office? Farming

8 By whom employed? N. Bergendorff

9 Have you a father, mother, wife, child under 12, or a sister or brother under 12, wholly dependent on you for support (specify which)? 2 Mrs W. H. Idaho Falls Ida

10 Married or single (which)? Single Race (specify which)? Caucasian

11 What military service have you had? Rank _____; branch _____; years _____; Nation or State _____

12 Do you claim exemption from draft (specify grounds)? _____

I affirm that I have verified above answers and that they are true.

Carl W. Bergendorff
(Signature or印)

REGISTRAR'S REPORT

1 Tell, medium, or short (specify which)? Tall Stature, medium, or short (which)? Medium

2 Color of eyes? Blue Color of hair? Brown Build?

3 How present lost eye, leg, hand, foot, or both eye, or is he otherwise disabled (specify)?

I certify that my answers are true, that the person registered has read his own answers, that I have witnessed his signature, and that all of his answers of which I have knowledge are true, except as follows:

G. E. Hinwood
(Signature of registrar)

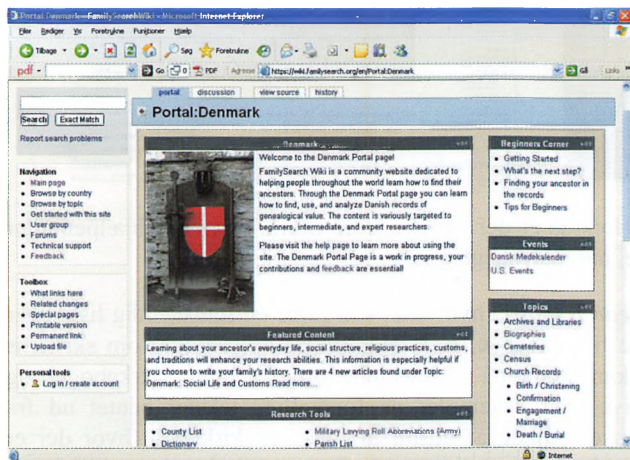
Precinct: _____
City or County? Idaho Falls
State: Idaho 6157
(Date of registering)

Carl William Bergendorff f. 4. april 1892 i Morgan i Idaho Falls, Idaho. Han er "natural born" altså født af sine biologiske forældre. Hans stilling er "farming", altså landmand. Han er ansat af N. Bergendorff, og han er ugift og hvid. Han er medium af højde og medium af drøjde. Han har blå øjne og brunt hår. Carl William har så nederst underskrevet at oplysningerne er rigtige, og han har skrevet sin adresse og staten han bor i og så dato.

Carl William var søn af Frans Wilhelm Bergendorff, som var søn af Niels Gustaf Bergendorff, og som var min tipoldefars bror. Det var efterkommerne til Frans Wilhelm, som vi besøgte i Idaho. Frans Wilhelm udvandrede fra Sverige sidst i 1800tallet og bosatte sig i Idaho. Her mødte han en svensk pige Hanna Benson, som han blev gift med og med hvem han fik 10 børn. Faderen Niels prøvede et par gange at emigrere til Idaho men vendte hurtigt hjem igen til Tving i Blekinge län i Sverige.

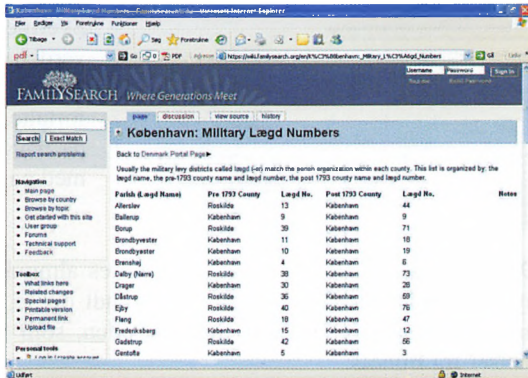
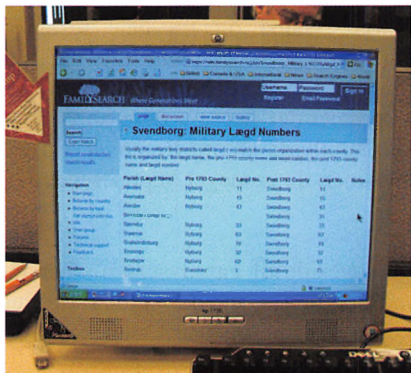

På læsesalen i Family History Library mødte jeg Mr. Geoffrey Frøberg Morris, der var den skandinaviske leder hos Family History Library. Han fortalte om, hvad Family History Library indeholdt og de mange etager, men han fortalte også, at der var mange efterkommere i USA, der havde skandinaviske rødder. Derfor havde han været med til at udvikle en wiki side på Familysearch, der skulle gøre det nemmere og mere overskueligt for de amerikanske slægtsforskere at søge deres rødder. Jeg syntes nu også, det er sider, der i allerhøjeste grad kan bruges af os danskere her i Danmark.

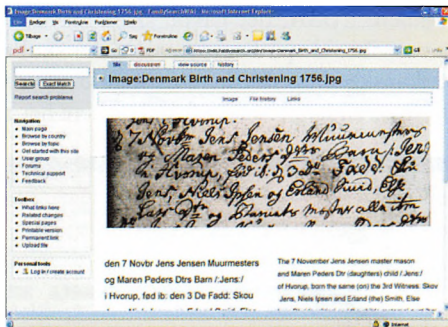
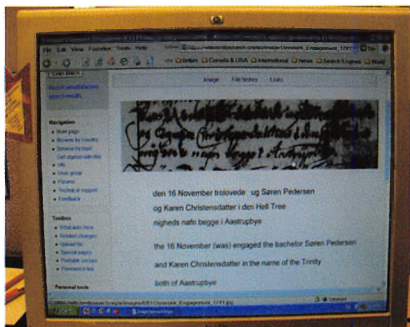

På Højre side af skærmen kommer man til emnelisten. Her kan der trykkes på forskellige emner, hvor man så kan få en masse om emnet at vide. Under emnet Military ligger alverdens oplysninger om krigene i Danmark, og under Military Levy numbers findes en masse om militærruller / lægdsruller.

Den er virkelig et besøg værd også for en dansk slægtsforsker, idet der er mange oplysninger, vi kan have glæde af, som f.eks. forkortelser af de mange benævnelser, vi kan møde i lægds- og sørullerne. Også lister med lægdsnumre over amt og herred er at finde på wikifamilysearch. Jeg tror ikke, der findes noget lignende her i Danmark, som vi kan søge online på.

Siden har adressen: <https://wiki.familysearch.org/en/Portal:Denmark>
https://wiki.familysearch.org/en/Svendborg:_Military_L%C3%A6gd_Numbers

På www.wiki.familysearch.org's forside er der i tredje store rubrik en masse hjælpemidler til, hvad der kan være godt at vide, når man slægtsforsker i Danmark.

Her findes bla. en liste over "Research tools", hvor man kan finde en fuldstændig liste over Amter, kort, noget om de danske bogstaver æ, ø, å. Her findes oplysninger om skriftens historie i Danmark, hvad man kan støde på af specielle ord og lign i kirkebøger og folketællinger m.m.. Desuden gives der eksempler på forskellige tekster hentet ud fra forskellige tidsperioder. Der vises et billede af udsnit af f.eks. en kirkebog, hvor der er oversat til dansk, og så derefter er der oversat til engelsk. En god lille lærebogsside for os der har svært ved den gamle skrift.

På siden findes også link til Danmark samt en historisk tidslinje, der fortæller netop historien på det tidspunkt din ane levede.

Nu er det ikke kun fra Danmark, man kan finde alt dette spændende, men ligeledes har de fra Sverige, Norge, Island og fra hele resten af verden. Nogle af siderne er mere udbygget end andre, men som Mr. Geoffrey Frøberg Morris fortalte, så kommer der flere og flere oplysninger på www.wiki.familysearch.org fremover. Så følg med på disse sider, de er meget imponerende.

Det skal også her nævnes, at selve vores almindelige søgeside til Familysearch's har fået nyt udseende. Flot og elegant. Klik rundt og se, hvad der findes, for der skjuler sig også mange spændende baser på hjemmesiden, som virkelig er et besøg værd. Jeg fandt bla. vielser fra Illinois.

Af Gitte B. Høstbo

Nyheder

Første cd i en serie om forbrøder albums m.m. fra Københavns Politi

På denne første cd i en serie, er der fotos af 219 offentlige fruentimmere samt navnerogister på de bevarede sager fra Kbh.'s Politi på 4342 fruentimmere i perioden 1833-1906 der kommer fra hele landet. Nogle blev gift senere i livet og søgte derfor om udslettelse af politiets protokoller. Oplysninger om fødsel, dåb og konfirmation samt enkelte vielser. Henvvisninger til hvor rapport/sag/foto kan. Der er en case, som giver eksempler på, hvilke oplysninger man kan finde i sagerne samt information om de berørte kilder m.m. På cd'en findes bl.a. også en hel del svenske piger ca. 320 stk.

Programmet er søgbart ligesom i de svenske døde cd'er og designet af Johan Gidlöf i Sverige. Udgivet af Genealogisk forlag v/ Peter Wodskou og Gitte B. Høstbo.

Pris for cd om fruentimmere 150 kr.

OBS fejl i forrige blad hvor prisen var nævnt til 250 kr. den rigtige pris er 150 kr.

Kan købes ved henvendelse til janhb@mail.danbbs.dk

Fra Støv til Guld

Dette er titlen på Det Kongelige Biblioteks udstilling året ud. Vi vil foreslå læserne i hovedstadsområdet at tage forbi en dag og se på, hvad vore forfædre læste. Biblioteket har fundet skatte frem fra reolerne: Fagbøger (f.eks. havebøger og lægebøger), (knald)romaner og skolebøger. Tro det eller lad være, men skolebøger er faktisk en mangelvare. De, der var, er blevet slidt op ved at gå i arv fra ældste barn i familien til de yngste. Myndighederne var i lidt af et dilemma – befolkningen skulle kunne læse (bibelen og katekismus), men desværre brugte de også færdighederne til at læse de forkerte ting. Der er også udviklet en virtuel introduktion til den på siden: <http://www.kb.dk/da/dia/udstillingen/stoev.html>

Australien er opbygget af straffefanger

Helt op til en ud af fire briter har forfædre, som flyttede til Australien engang i løbet af 1800-tallet. Det viser en ny database, www.ancestry.com.au som lige er blevet lanceret. Databasen indeholder oplysninger om næsten ni millioner personer, som rejste til og fra Australien i 1800-tallet og starten af 1900-tallet.

Oplysningerne, som er hentet fra havnerogistere, viser, at de fleste, som rejste til kontinentet, kom der af egen fri vilje for at skabe sig et bedre liv. Størsteparten var altså ikke dømte og landsforviste forbrødere, hvilket til en vis grad er i modstrid med det billede af koloniseringen af Australien, som har været udbredt i bøger og film gennem årene.

Kilde: Alt om Histories blog

Find din slægt – 14 dage på Bornholms Højskole

Kursus 11 A: 4/9 – 17/9 2008

Gæstelærere: Jytte Skaaning og Ester Nørrelykke.

Slægtsforskning er for alle, fordi alle mennesker og slægter har en historie.

At finde den er et stykke detektivarbejde, hvor du, brik for brik, samler puslespillet til et nuanceret billede af din slægt. Du finder rige og fattige, bønder og borgere, ugifte mødre og fine adelsfrøkener – de var alle en del af det samfund de levede i, både lokalt og på landsplan. Kurset henvender sig både til dig, der aldrig har forsket i din slægt, og til dig, der er godt i gang med forskningen. Hvordan finder du dine forfædres data i kirkebøger og folketællinger? Og hvor finder du de mange andre spændende kilder, der kan fortælle om dine forfædres liv. Du får også oplysning om af brugen af computer baderede familieprogrammer og om, hvad du kan finde på Internettet. Jytte Skaaning har sammen med Bente Klerke Rasmussen skrevet en håndbog i slægtshistorie: ”Find din slægt – og gør den levende”, Bonderosen 2003.

Nogle eftermiddage går med busture rundt på øen med besøg på Bornholms seværdigheder.

Priser - 2 ugers ophold

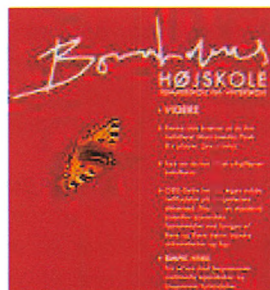
At bo hjemme	kr. 2.700,-
Enkeltværelse	kr. 4.325,-
Dobbeltværelse	kr. 3.850,-
Specialkost	kr. 150,-

Rejse -vi henter og bringer i bus!

Randers	kr. 1.090,-
Århus	kr. 1.075,-
Vejle	kr. 1.050,-
Fredericia	kr. 1.020,-
Odense	kr. 1.000,-
Nyborg	kr. 980,-
Ringsted	kr. 765,-
København	kr. 640,-
Rønne	

Tilmelding kontakt venligst

Bornholms Højskole
Almindingsvej 35
DK - 3720 Aakirkeby

Tlf.: +45 56 97 40 77
Fax: +45 56 97 40 78
adm@bornholmshojskole.dk
www.bornholmshojskole.dk

SSF'S Bjerringbro kursus

Slægtshistorisk weekend på Nørgaards Højskole
Fredag d. 19. – søndag d. 21. september 2008

6 gode foredrag der fortæller om emnet
”Med kød og blod kilder der fortæller om vore aner”

Jytte Skaaning: Hvad gør vi, når kirkebogen mangler?

Mange af vore kirkebøger før 1814 er gået tabt, pga. mus og brand, der har hærget de mange præstegårde. Hvad gør vi så, når bøgerne ikke eksisterer mere? Foredraget giver tips og råd om, hvor vi kan finde andre kilder, der kan hjælpe os videre.

Anton Blaabjerg: Danmarks tre retsinstanser gennem tiderne -indgange/nøgler til disses bevarede ting- og justitsprotokoller

Hvordan fungerede retsvæsenet i gamle dage? - Hvordan findes oplysningerne om vore aner i det store materiale i de mange ting- og justits-protokoller bl.a. via udgivelser og uddragestrakter. Hvordan formidles oplysningerne så til læserne.

Hanne B. Stegemüller: Vær med til at bevare den danske kulturarv

"DanskKirkegårdsIndex" blev stiftet i 2006. Formålet med det landsdækkende projekt er at bevare den danske kulturarv til glæde for lokal- og slægtshistorikere. Foredraget fortæller om projektets historie, og krydres med masser af praktiske eksempler.

Agnete Birger Madsen: Det uregelmæssige om uægte børn, adoptioner, Fødselsstiftelsen m.m.

Hvordan klarede de det før p-pille og fri abort? Med udgangspunkt i sin egen familie, sin ph.d.- afhandling om ugifte mødre og uægte børn på landet 1830-1880, fortælles om udviklingen i vilkårene for de uægte mødre og deres børn i det meste af 1800-tallet og første halvdel af 1900-tallet. Der fortælles om graviditets- og fødeomstændighederne, hvad der skete med børnene og mødrene, det kildemæssige grundlag, holdninger, alt efter tid og sted, og de vigtigste lovændringer. se. evt. www.uaegte.dk

Jørgen Dieckmann Rasmussen, arkivchef, Esbjerg Byhistoriske Arkiv Fra fæstebonde til prioritetsbestyrer.

Omkring år 1800 tilhørte ca. 98 % af den danske befolkning bondestanden eller almuen. Der var forskel på fæstebonde og selvejere, for slet ikke at nævne husmænd med og uden jord. Også inden for de enkelte grupper var forskellene store: En kongelig fæstebonde, fandt sig ikke i hvad som helst. Mellem ham og en selvejer-bonde var der næsten ingen forskel. Foredraget behandler landbrugets udvikling fra ca. 1750 frem til ca. 1950 med særlig fokus på kilder af interesse for slægtsforskere og lokal-historikere.

Gitte B. Høstbo: Forbrydere og fruentimmere

Har din ane været straffet? Foredraget fortæller, hvad vi kan finde af billeder af vore aner på arkiverne, hvis de har været på den forkerte side af loven. Sagerne fortæller de straffedes historier. Projektet med cd'erne af Fruentimmere m.m. præsenteres.

Tilmelding på www.ssf.dk/tema2008.htm

Eller til Gitte B. Høstbo e-mail: janhb@mail.danbbs.dk

Deltagerne har mulighed for at deltage aktivt med f.eks. at demonstrere edb-programmer, vise udskrifter af slægtstavler på opslagstavler eller andet, evt. vise (og evt. sælge) bøger, cd'er og andet materiale. I, der ønsker det, bedes kontakte Gitte Bergendorff Høstbo inden weekenden. Kom med det I har. Det gør weekenden meget mere interessant, at der også er noget at kigge på i pauserne. Desuden vil det være muligt at skrive i kontaktkataloget der blev oprettet i 2006, heri kan du se, om der er andre der forsker i dit slægtsnavn eller slægt. Skemaerne vil kunne downloades fra hjemmesiden. www.ssf.dk

Haslev Udvidede Højskole

Kurser i slægtsforskning og lokalhistorie 19. – 25. oktober 2008

Èt for begyndere i slægtsforskning, ét for fortsættere og ét for kursister med interesse for lokalhistorie.

Begyndere skal bl.a. omkring folketællinger, kirkebøger, gotisk, skifteprotokoller og andre kilder. **Fortsætterne** skal bl.a. blogge om forfædrene, forbi sø- og lægdsruller, lavsarkiver og realregistre og fortolke gamle fotos. **Lokalhistorikerne** skal bl.a. finde den store historie i den lille, lokalhistorie på nettet, forbi hellige kilder og kloge træer, de gamle håndværk og i køkkenet og forberede egnsretter.

Fælles for alle kurser er spændende foredrag, ture til arkiver og museer, café- og festaften samt samværet i “data-stuen” efter fyraften. Pris fra 3.200,- incl. alle måltider, udflugter og materialer. Se mere på www.huh.as eller ring på **tlf. 5631 6111**

Velkommen!

Højskolelærerne Arne Andreasen og Ulla Pors Brogaard og folkemindeforsker Charlotte S. H. Jensen, Jytte Skaaning, Peter Korsgaard, Henriette Idstrup, Ulrich Alster Klug, Jørgen Mikkelsen, Frank Allan Rasmussen — og mange andre!

Genetik og DNA

*Samfundet for Dansk Genealogi og Personhistorie og Slægtshistorisk Forening for
Storkøbenhavn samt Jødisk Genealogisk Selskab
sætter i efteråret fokus på dette nye hjælpemiddel for slægtsforskere.*

Inden for de seneste år er DNA-tests blevet et *hit* i forbindelse med slægtsforskning, hvad enten det er menneskets fælles stamtræ, der går flere årtusinder tilbage i tiden – målet for *The Genographic Project* (<https://www3.nationalgeographic.com/genographic>), eller om det gælder *genetisk genealogi*, som er interessant for os slægtsforskere, idet DNA-tests kan hjælpe os videre, når kilderne tørrer ud. 99 % af alle menneskers gener er identiske, så vi er alle del af én stor familie. Men små ændringer/mutationer i arvemassen gør det muligt at anvende DNA i genetisk genealogi. Man undersøger markører på kønskromosomerne (Y-kromosomet (der nedarves fra far til søn) eller mitokondrie-DNA - mtDNA (der nedarves fra mor til både sønner og døtre). Det betyder, at DNA-test af Y-kromosomet vil fortælle om en mands aner på *fædrene side*. Det er smart, da efternavne oftest også gik fra far til søn. En kvinde må for at finde aner på fædrene side bede et mandligt familiemedlem (fx faderen eller en bror) om at tage en DNA-test. – Det er naturens orden og ikke udtryk for mandschauvinisme! Vil man spore sine aner på *mødrene side* tester man mtDNA, dette gælder både mænd og kvinder. Der er nu rigtigt mange firmaer, der tilbyder DNA-tests til slægtsforskere. **Men PAS PÅ!** Det er et kommercielt marked: Priserne varierer stærkt, og der er mange faldgruber, så man skal grundigt undersøge firmaerne, før man bestiller DNA-tests og betaler.

I efteråret afholdes to møder på Danasvej 30 B, Frederiksberg, foredragssalen, der fokuserer på dette med genetik, DNA og DNA-tests for slægtsforskere:

Tirsdag den 18. nov 2008 kl. 19:30 vil Elsebeth Paikin, som har beskæftiget sig med genetisk genealogi siden 2000, fortælle om forskellen mellem *The Genographic Project* og *The FamilyTreeDNA*, om hvordan vi kan bruge DNA-tests som hjælpemiddel i slægtsforskningen, - og DNA-test-firmaer og deres tilbud og mangel på samme vil blive sammenlignet. Deltagegebyr: 40 kr. For medlemmere af Københavnerforeningen er prisen: 20 kr.

Tirsdag den 16. dec 2008 kl. 19:30 vil de mere generelle og grundlæggende aspekter ved genetikken og *The Genographic Project* blive præsenteret af Peter K.A. Jensen, speciallæge i klinisk genetik, klinisk lektor ved Århus Universitet, og forfatter til mange videnskabelige artikler og mere populære bøger bl.a. *Mennesket - den genetiske arv* og *Da mennesket blev menneske*, for hvilken han modtog Dansk Forfatterforenings faglitterære pris i 2006. Peter K.A. Jensen har et formidabelt talent til at gøre emnet forståeligt og spændende for lægfolk. Deltagegebyr: 75 kr. For medlemmere af Københavnerforeningen er prisen: 50 kr.

Tilmelding: jgsdenmark@gmail.com eller tlf. 39 27 24 33

Bøger

Mutter som kokebogsforfatter – danske trykte kokebøger i 1800-tallet

Af Caroline Nyvang

I løbet af 1800-tallet skiftede den trykte kokebog karakter.

Fra at være den professionelle koks vejledning til store herskabelige køkkener, blev kokebogen i højere grad et praktisk redskab i den daglige husholdning. I forlængelse heraf blev produktionen af kokebøger en mulig bibeskæftigelse for mange husmødre. Denne artikel sætter fokus på de danske trykte kokebøger i 1800-tallet. Formålet er dels at give en overordnet karakteristik af en genres tilblivelse, dels at præsentere konkrete eksempler på, hvorledes danske husmødre blev tildelt en central rolle i periodens kokebøger, køkkener og samfund. Blandt de udvalgte forfatterinder er Christiane Rosen (1767-), Anne Marie Mangor (1781-1865) og Louise Nimb (1842-1903). Læs artiklen i sidste nye nummer af PHT der kan bestilles på www.genealogi.dk

Russiske jøder i København 1882-1943

”Fra 1882 til 1914 immigrerede et antal russiske jøder til Danmark, måske 10.-12.000. De boede her i kortere eller længere tid, og 3.000 valgte at blive her. De udgjorde et lille skvulp fra den store bølge, som flyttede en meget stor del af de østeuropæiske jøder til især Vesteuropa, Nord- og Sydamerika. Selvom Danmark har været indvandringsland for mange skandinaver, tyskere og hollændere, var de russiske jøder – bortset fra de jøder der boede her i forvejen, og de polske landarbejdere, som kom næsten samtidigt – den første større gruppe af mere ”eksotisk herkomst”.

Sådan starter dr. phil., forfatter og forskningsbibliotekar Morten Thing sin – hvad han selv kalder – kulturhistoriske fremstilling. Og der er virkelig tale om en fremstilling af format og tyngde. Med sine 656 sider kommer han omkring emnet, som ingen har gjort før. Fremstillingen adskiller sig fra sine forgængere ved både at række bredere og ved sin kildeanvendelse. Morten Thing har haft mulighed for at anvende jiddish-sproget primærmateriale, og dette udgør sammen med hans danske og udenlandske arkivmateriale, materiale fra indvandrerpressen samt skønlitterære kilder, et imponerende og utrolig bredt fremstillingsgrundlag.

Morten Thing: De russiske jøder i København 1882-1943

Udg. af Gyldendal, 656 sider, 399 kr.

Kilde: Historie-online.dk

Bestil dine bøger på Gyldendals forlag: www.gyldendal.dk

Arkiver

Flere slesvigske kirkebøger på Rigsarkivet

Rigsarkivet har netop modtaget mikrokort af kirkebøger fra sognene i Husum-Bredsted kirkekreds.

På Rigsarkivets læsesal kan man nu låne mikrokort af kirkebøger fra sogne i kirkekredsene:

Friborg, Slesvig, Südtondern, Angeln, Eiderstedt, Husum-Bredsted

Dermed er første del af projektet med at stille slesvigske kirkebøger på mikrokort til rådighed på Statens Arkivers læsesale afsluttet.

Statens Arkiver håber at kunne lave en aftale med Nordelbische Evangelisch-Lutherische Kirche i Kiel om også at affotografere kirkebøgerne fra Eckernförde og Rendsborg kirkekredse. Lykkes det, kan vi forhåbentlig stille mikrokort af disse kirkebøger til rådighed i løbet af 2011. Tilgængelighedsregler for personoplysninger er mere restriktive i Tyskland end i Danmark, og der er derfor aftalt nogle særlige vilkår for mikrokortenes benyttelse.

Du kan læse mere om reglerne for benyttelse af kopierne af de slesvigske kirkebøger i servicedeklarationen på denne side:

http://www.sa.dk/content/dk/ydelser_og_produkter/servicedeklarationer/lan_og_benyttelse_af_mikro kort_af_kirkebo ger_for_sogne_i_sydslesvig

På sporet af det jødiske

København –

Dansk Jødisk Museum.

Museets byvandring giver alle nysgerrige en chance for at udforske ukendte sider af byen.

Tag med på opdagelse og hør historier om den mangfoldige by og dens mennesker gennem tiden.

Med alt fra diskrete synagoger til imponerende handelshuse har danske jøder sat deres præg på hovedstaden gennem tiden.

På Dansk Jødisk Museums byvandring kan man udforske en overraskende side af byen, når museets guider viser Københavns jødiske vinkler.

Rundt omkring i den indre bys gader har der ligget jødiske butikker og institutioner, og byens lange, multikulturelle historie er stadig ny for mange.

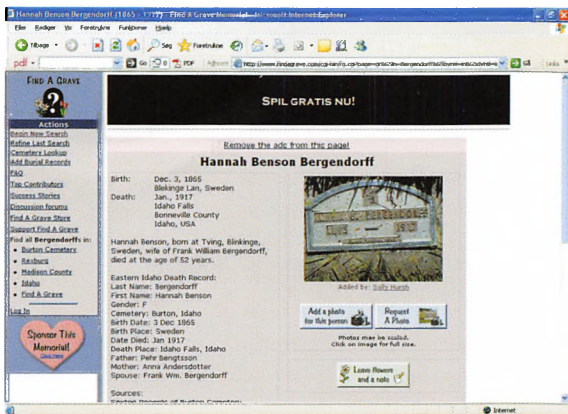
Søndage kl. 14, 24. august og 14. september 2008.

Turen starter ved Dansk Jødisk Museum og varer ca. 1½ time. Billetter kan købes på museet. Pris 75 kr. reservationer modtages på tlf. 3369 1925. (www.Historie-online.dk)

Nettet

Find A Grave

På nettet kan du nu søge efter gravsten i bla. USA, fra personer der ikke er kendte. Men også andre lande kan der findes gravstene fra. Du kan også selv lægge dine gravsten af slægten ind på siden.

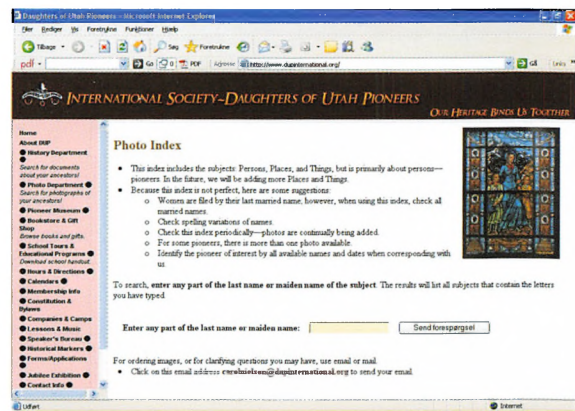
Deltag selv i det de kalder verdens største begravelsesplads.

Prøv denne side:

www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gs&

International Society ~ Daughters of Utah Pioneers

Dette index inkluderer søgning på personer, steder, ting men primært søgning på personer (pioneers), I fremtiden vil der komme flere ting og steder, der kan søges på. Da indexet ikke er perfekt er her nogle forslag til, hvordan der kan søges:

o Kvinder udfyldes med deres sidste giftenavn; men tjek hellere alle hendes giftenavne hvis disse kendes.

o Check de forskellige stavemåder et navn kan have.

o Check index jævnligt idet - fotos og navne stadig bliver tilføjet.

o For nogle af pionererne, kan der være mere end et foto.

<http://www.dupinternational.org/>

Afs.
Slægtshistorisk forening for
Storkøbenhavn
Red. Gitte Bergendorff Høstbo,
Obovej 14, 2730 Herlev.

PP DANMARK

47421

Indholdsfortegnelse:	Side
Foreningsoversigt	2
Et "lille" museum i Salt Lake City	3-8
Ballerup's plyndring	9
Hendes Mand ventede til det var forsent	10
Skudsmålsbøger	11-16
Slægtsforskerdagen 16.april	17
Program efterår 2008	18-19
Forårsudflugten 17. maj	20
Family History Library	21-26
Nyheder	27-32
Bøger	33
Arkivet	34
Nettet	35

Midtersiderne i bladet er Efterårets Program 2008

Foto forsiden er et maleri der hænger i Family History Library i Utah

ISSN nr. 0107 - 539 x

Tryk: Øko-Tryk, Skjern